HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

[א]להכרזה ורבי מאיר הכרזה מישמעו ויראו נפקא: **מתני'** [א)][ב]משלשין בממון ואין משלשין במכות כיצד העידוהו שהוא חייב לחבירו מאתים זוז ונמצאו זוממין משלשין ביניהם אבל אם העידוהו שהוא חייב מלקות ארבעים ונמצאו זוממין כל אחד ואחד לוקה ארבעים: **גמ'** מנא ה"מ [ב)]אמר אביי נאמר [1]רשע בחייבי מלקיות ונאמר [2]רשע בחייבי מיתות ב"ד [ג)]מה להלן אין מיתה למחצה אף כאן אין מלקות למחצה [ד)]רבא אמר בעינן [3]כאשר זמם לעשות לאחיו וליכא אי הכי ממון נמי ממון מצטרף מלקות לא מצטרף: **מתני'** [ג]אין העדים נעשים זוממין עד שיזימו את עצמן כיצד אמרו מעידין אנו באיש פלוני שהרג את הנפש אמרו להם היאך אתם מעידין שהרי נהרג זה או ההורג זה היה עמנו אותו היום במקום פלוני אין אלו זוממין [ד]אבל אמרו להם היאך אתם מעידין שהרי אתם הייתם עמנו אותו היום במקום פלוני הרי אלו זוממין ונהרגין על פיהם [ד]באו אחרים והזימום באו אחרים והזימום אפי' מאה כולם יהרגו רבי יהודה אומר [ה)]איסטטית היא זו ואינו נהרג אלא כת הראשונה בלבד: **גמ'** מנא הני מילי אמר רב אדא דאמר קרא [4]והנה עד שקר העד שקר ענה עד שתשקר גופה של עדות דבי ר' ישמעאל תנא [5]לענות בו סרה עד שתסרה גופה של עדות אמר רבא [ה]באו שנים ואמרו במזרח בירה הרג פלוני את הנפש ובאו שנים ואמרו והלא במערב בירה עמנו הייתם חזינן אי כדקיימי במערב בירה מיחזא חזו למזרח בירה אין אלו זוממין ואם לאו הרי אלו זוממין פשיטא מהו דתימא ליחוש לנהורא בריא קמשמע לן ואמר רבא [ו]באו שנים ואמרו בסורא בצפרא בחד בשבתא הרג פלוני את הנפש ובאו שנים ואמרו בפניא בחד בשבתא עמנו הייתם בנהרדעא חזינן אי מצפרא לפניא מצי אזיל מסורא לנהרדעא לא הוו זוממין ואי לאו הוו זוממין פשיטא מהו דתימא [ו)]ליחוש לגמלא פרחא קמ"ל ואמר רבא [ז]באו שנים ואמרו בחד בשבתא הרג פלוני את הנפש ובאו שנים ואמרו עמנו הייתם בחד בשבתא אלא בתרי בשבתא הרג פלוני את הנפש ולא עוד אלא אפי' אמרו ערב שבת הרג פלוני את הנפש (א) נהרגין דבעידנא דקא מסהדי גברא לאו בר קטלא הוא מאי קמ"ל תנינא [ז)]לפיכך (ב) נמצאת אחת מהן זוממת הוא והן נהרגין והשניה פטורה סיפא מה שאין כן בגמר דין איצטריכא ליה [ח]באו שנים ואמרו בחד בשבתא נגמר דינו של פלוני ובאו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא בערב שבת נגמר דינו של פלוני ולא עוד אלא אפי' אמרו בתרי בשבתא נגמר דינו של פלוני אין אלו נהרגין דבעידנא דקא מסהדי גברא בר קטלא הוא [ט]וכן לענין תשלומי קנס באו שנים ואמרו בחד בשבתא גנב וטבח ומכר ובאו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא בתרי בשבתא גנב וטבח ומכר משלמין ולא עוד אלא אפילו אמרו בערב שבת גנב וטבח ומכר משלמין דבעידנא דקא מסהדי גברא לאו בר תשלומין הוא באו שנים ואמרו בחד בשבתא גנב וטבח ומכר ונגמר דינו ובאו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא ערב שבת גנב וטבח ומכר ונגמר דינו ולא עוד אלא אפי' אמרו [ח)]בחד בשבתא גנב וטבח ומכר ובתרי בשבתא נגמר דינו אין משלמין דבעידנא דקא מסהדי גברא בר תשלומין הוא: רבי יהודה אומר איסטטית היא זו כו':

אי

להכרזה. דאמרינן בסנהדרין באלו הן הנחנקין (דף פט.) ארבעה צריכין הכרזה לאחר שנענשו בב"ד צריכין ב"ד להכריז כך וכך נהרג פלוני בב"ד על עבירה פלונית כדי לרדות את השומעין: **מוישמעו ויראו נפקא.** ואזהרה מלא יוסיפו [ט)]: **מתני' משלשין בממון.** כדמפרש ואזיל: **גמ' מנהני מילי.** דכל אחד סופג את הארבעים: **רשע בחייבי מיתות.** אשר הוא רשע למות: **בחייבי מלקות.** אם בן הכות הרשע: **כאשר זמם.** שיקבל הנדון מלקות שלימה: **ממון מצטרף.** והרי קיבל מה שרצו להפסידו בין כולם: **מתני' שיזימו את עצמן.** שיזימו אותן בעסקי גופן ולא בעסקי ההורג וההרוג כדמפרש ואזיל: **באו אחרים.** שהעידו עליו כעדות הראשונים: **והזימו.** אלו השנים שהזימו את הראשונים הזימו גם את האחרונים: **אפילו.** אם הן מאה כתות זו אחר זו וכת אחת הזימתן כולן יהרגו: **איסטטית היא זו.** הכת הזאת כת של עדות סרה וסטיא[י)] היא. כך נטלו עצה ביניהם להזים את כל הבא להעיד עליו: **גמ' גופה של עדות.** גופן של עדים: **לענות בו סרה.** בפרשת עדים זוממין כתיב. סרה עדות המוסרת שהוסרו משם: **בירה.** טרקלין גדול: **נהורא בריא.** שמא מאור עייניהם של אלו בריא וצופין למרחוק יותר ממנו[כ)]: **גמלא פרחא.** מין גמלים יש שהם קלים במרוצתם כעוף הפורח: **ולא עוד אלא אפי' אמרו.** המזימין בערב שבת הרגו שהקדימו חובתו יותר מן הראשונים: **הרי אלו.** הזוממין נהרגין ולא אמרינן בגברא קטילא אסהוד: **מאי טעמא דבעידנא דקא מסהדי.** כשבאו יום שלישי בשבת להעיד עליו אכתי גברא לאו בר קטלא שלא הועד עליו בבית דין ואילו הוה אתי ומודה הוה מיפטר נמצא שהם היו מחייבין מיתה את מי שאינו ראוי למות: **מאי קמ"ל.** דאע"ג דאיהו מיקטיל אינהו מיקטלי תנינא במתני' בפרקין (דף ו:) גבי שנים רואין [ל)]אותם מחלון זה כו' הוא והן נהרגים: **מה שאין כן.** בהזמת עדי גמר דין: **ולא עוד כו'.** שאע"פ שאלו האחרונים מאחרים את זמן גמר דינו מ"מ מודים הן שביום שבאו הזוממין להעיד עליו בשלישי בשבת כבר היה דינו נגמר מאתמול ובגברא קטילא אסהוד: **וכן לענין תשלומי קנס.** שהמודה בו פטור דינו נמי בזה כדיני נפשות ויש חילוק בין עדות גוף המעשה לעדות של גמר דין: **הכי גרסינן** באו שנים ואמרו בחד בשבתא גנב וטבח ומכר ובאו שנים ואמרו בחד בשבתא עמנו הייתם אלא בתרי בשבתא גנב וטבח ומכר ולא עוד אלא אפי' אמרו בערב שבת גנב וטבח ומכר משלמין דבעידנא דקא מסהדי גברא לאו בר תשלומין הוא. ופירושו משום דהוה מצי למיפטר נפשיה בהודאה אישתכח דאינהו הוו מפסדי ליה. ודוקא קנס אבל בעדות ממון פטורין שהרי לא היו מפסידין אותו כלום אחר שהוא מחויב ועומד: **גברא בר תשלומין הוא.** כשהעידו אלו עליו כבר חייבוהו בית דין ואי הוה מודי לא הוה מיפטר:

שקדמו

אין העדים נעשים זוממין עד שיזימו עצמן. פי' עצמן של עדים שיאמרו להם אתם במקום פלוני עמנו הייתם ולא שיזומו (ג) שיאמרו ההורג או הנהרג היה עמנו: **דבעידנא דאסהידו עדים לאו בר קטלא הוא.** פ"ה משום דאי הוה מודה מיפטר ולא נראה דזה לא מצינו דאם כן כל חייבי מיתות בית דין יכול להודות ולפטור [מ)]עצמו ונראה לפרש לאו בר קטלא הוא פירוש קודם שנגמר דינו הוא דשמא לא יבואו עדים ואם יבואו עדים לא יהא עדותן קיים ועוד שאסור להורגו עד שיגמר דינו וכשנגמר דינו כבר ודאי בר חיובא הוא הואיל וכבר באו עדים ונתקבל עדותן וההורגו פטור: **וכן** לענין קנס. אבל ודאי לענין ממון לא דכשמעידין דבחד בשבת גנב ובאו שנים ואמרו דבערב שבת גנב ובחד בשבת עמנו הייתם ודאי אין משלמין ממון דבהאיך שעתא דמסהדי גנבא בר חיובא אע"ג דלגבי נפשות לא (ד) תדמנו לבר חיובא [נ)]דכל כמה דלא נגמר דינו [ס)](נמי הוי בר חיובא משום שאינו ספק כל כך עדות) בממון [הוי] קרוב לודאי שיבואו עדים ויעידו °אבל בעדות נפשות דבעינן דרישה וחקירה אז ודאי אמרינן דקודם שנגמר דינו לאו הוי בר חיובא:

איסטטית

מסורת הש"ס

א) לעיל ג. [וע"ש בפרש"י], ב) [סנהדרין י. וש"נ], ג) [לרבי עקיבא דאמר אין דנין אפשר משאי אפשר קשה ועיין תוס' מנחות פב: ד"ה והשתא כו' ובתוספות דבכורות נו. ד"ה ומה בנך כו' ועי' עוד תוס' יבמות מו. ד"ה אמר ליה שהניחו בצ"ע, ד) לעיל ג., ה) [עי' תוס' לקמן עמוד ב ד"ה איסטטית], ו) [עי' תוספות יבמות קטז. ד"ה הכא], ז) [לקמן ו:], ח) גירסת רש"א אמרו בתרי בשבת גנב וטבח ומכר ונגמר דינו, ט) [דברים יט], י) [סטיא תרגום של סרה - דברים יט], כ) [בס"א מאלו], ל) [נ"ל אותו], מ) [וע"ע תוס' זבחים עא. ד"ה ע"פ עד אחד], נ) רש"א כל, ס) רש"א מ"ז,

◆

גליון הש"ס

גמ' רבא אמר בעינן כאשר זמם. עיין כתובות לה ע"א תוס' ד"ה רבא: תוס' ד"ה וכן וכו' אבל בעדות נפשות. תמיהני למאי הוצרכו לזה ולא בפשוטו דבממון אף דליכא עדים כלל אלא הוא בעצמו אומר לא כי אלא לויתי בע"ש או בב' בשבת מ"מ ליכא דין הזמה דהעידו בבר חיובא דאף דלא עדים לא היה הב"ד יכולים לחייבו מ"מ הוא בעצמו שיודע האמת בר חיובא הוא ומוטל עליו לשלם משא"כ בקנס דלקושטא דמלתא אינו מוטל עליו לשלם דכ"ז שלא חייבוהו ב"ד אינו מחויב כלל. ועי' תוס' כתובות דף לג ע"ב ד"ה לאו. וכן בד"נ דמה שיודע האמת שהרג לאו בר קטלא ואין עליו חיוב כלל להמית את עצמו וליכא חיוב רק ע"פ פסק ב"ד. והחילוק נראה נכון וברור בעזה"י:

◆

מוסף רש"י

משלשין בממון. אם שלשה עדים הן או ארבעה משלשין ביניהם, ב"ד נעשין שליש ביניהן להשוותם בפרעון איש לפי חלקו, אי נמי האי משלשין לישנא בעלמא הוא, מחלקין הפרעון בין שלשתן, וה"ה נמי אם ארבע הן מרבעין (לעיל ג.) לשון חלוקה לפי חשבון הוא (כתובות קד.).

◆

רבינו חננאל

מתני' משלשין בממון ואין משלשין במכות. פי' העידו עליו שחייב לחברו מנה ונמצאו זוממין זה נותן חמשים וזה נותן חמשים זהו משלשין בממון. מאי טעמא דהני זוזי והני זוזי מצטרפי והוו להו כולהו מנה ונתקיים ועשיתם לו כאשר זמם הן זממו להענישו מנה לפיכך משלמין לו מנה. אבל מלקות דאי אפשר להצטרף כל אחד לוקה ארבעים: מתני' אין העדים נעשין זוממין עד שיזומו עצמן כו'. ראינו לרבותינו הגאונים ז"ל כי פירשו עד שיזומו עצמן עד שיחרישו ולא יכחישו המוזמן את המזימין [א)] ואנו קבלנו עד שיזימו עצמן [היינו] עד שיזומו העדים עצמן ויאמרו להן אתם הייתם עמנו במקום פלוני באותו היום שהעדתם שהרג פלוני את פלוני במקום פלוני ואותו המקום צריך להיות רחוק מן המקום שהעידו בו העדים הללו. הלא תראה משנתינו דתני אין העדים נעשין זוממין עד שיזומו עצמן מפרש כיצד מעידנו בפלוני שהרג נפש במקום פלוני כו' אמרו להם כו' אבל אמרו להם היאך אתם מעידין והלא אותו היום הייתם עמנו הרי אלו זוממין ונהרגין על פיהן. ואמרינן בגמרא מנא הני מילי. אמר רבה דאמר קרא

רבינו חננאל (המשך)

והנה עד שקר העד עד שתישקר גופה של עדות. כלומר עד שישקר העד. וכן לענות בו סרה. אמר רבה [ב)] באו ב' ואמרו במזרח בירה הרג פלוני את הנפש ובאו אחרים ואמרו באותה שעה הייתם עמנו במערב בירה חזינן אי כי קיימי במערב בירה מצו חזו במזרח בירה האי דקטיל אינן זוממין דאמרינן הני והני קושטא קאמרי ואם לא יכלי למיחזא הרי אלו זוממין ולא אמרינן נהורא (דהאי) [דהני] בריא. וכן אם העידו ב' דבצפרא בחדא בשבא הרג פלוני את פלוני בסורא ובאו ב' ואמרו עמנו הייתם בו ביום בנהרדעא כו'. ואסיקנא לגמלא פרחא לא חיישינן. אמר רבא באו ב' ואמרו בחד בשבא הרג פלוני את פלוני ובאו ב' ואמרו בחד [בשבא] עמנו הייתם אלא בתרי בשבא הרגו ולא עוד אלא אפילו אם אמרו בערב שבת הרגו נהרגין דבעידנא דקא משהדי גברא לאו בר קטלא הוא. כלומר כיון שעדיין לא נגמר דינו להריגה נהרגין עליו. אבל אם באו ב' ואמרו בחד בשבא נגמר דינו של פלוני ובאו ב' ואמרו בחד בשבא עמנו הייתם אלא בערב [שבת] נגמר דינו ולא עוד אלא אפי' אמרו בתרי בשבא נגמר דינו אינן נהרגין דבעידנא דמשהדי גברא בר קטלא הוא דהא נגמר דינו מקמי הכי בזמן רב וכיון דנגמר דינו מקמי הכי בזמן רב כאילו הרוג מאותה (העד) [העת]. וכן לענין תשלומין וכו': באו אחרים והזימו העדים באו אחרים והזימו המזימין ובאו עוד אחרים והזימו מזימי המזימין כולן ימותו. פי' המוזמין [ג)] כולן ימותו שאומרים לעולם עם האחרונים האמת עד שיוזמו [ד)] ר' יהודה אומר איסטסית היא זו. פי' לא נכון הוא זה [ה)]

עין משפט נר מצוה

לא א מיי' פי"ח מהל' עדות הלכה ז סמג עשין קי:

לב ב מיי' שם הלכה א סמג שם טוח"מ סימן לח:

לג ג מיי' שם הלכה ב:

לד ד מיי' שם הל' ג ופ"כ הל' ה והל' ו טוח"מ סימן לח:

לה ה ו מיי' שם פי"ט הלכה א סמג שם טוח"מ שם:

לו ז ח ט מיי' שם הל' ב סמג שם (טוש"ע שם):

◆

תורה אור השלם

1. וְהָיָה אִם בִּן הַכּוֹת הָרָשָׁע וְהִפִּילוֹ הַשֹּׁפֵט וְהִכָּהוּ לְפָנָיו כְּדֵי רִשְׁעָתוֹ בְּמִסְפָּר: דברים כה ב
2. וְלֹא תִקְחוּ כֹפֶר לְנֶפֶשׁ רֹצֵחַ אֲשֶׁר הוּא רָשָׁע לָמוּת כִּי מוֹת יוּמָת: במדבר לה לא
3. וַעֲשִׂיתֶם לוֹ כַּאֲשֶׁר זָמַם לַעֲשׂוֹת לְאָחִיו וּבִעַרְתָּ הָרָע מִקִּרְבֶּךָ: דברים יט יט
4. וְדָרְשׁוּ הַשֹּׁפְטִים הֵיטֵב וְהִנֵּה עֵד שֶׁקֶר הָעֵד שֶׁקֶר עָנָה בְאָחִיו: דברים יט יח
5. כִּי יָקוּם עֵד חָמָס בְּאִישׁ לַעֲנוֹת בּוֹ סָרָה: דברים יט טז

◆

הגהות הב"ח

(א) גמ' הרג פלוני את הנפש הרי אלו נהרגין: (ב) שם לפיכך אם נמצאת: (ג) תוס' ד"ה אין וכו' ולא שיזומו ע"י אחרים שיאמרו ההורג: (ד) ד"ה וכן וכו' לא תדיננו לבר חיובא וכו' ספק כל כך בעדות בממון וקרוב לודאי:

א) נראה שהם היו מפרשים כילד כמו ובאיזה לד נעשין זוממין אם יחרישו. ואמר דדוקא כשאמרו המזימין עמנו הייתם. הלא"ה אפילו החרישו אין נעשין זוממין וכיולא בזה מלינו בכ"מ: ב) לפי גירסת רבינו רבה בהני תרי מימרות קמאי י"ל קושית התוס' דיבמות דף קטז ד"ה הכא ועי' ריטב"א כאן: ג) כלומר אותן שהוזמה חלה עליהן כולן חייבין וכן מפורש בתוספתא ויש ט"ס שם שבמקום כולן פטורין צריך להגיה כולן חייבין כמו שגרס הרמב"ן בחידושיו: ד) עי' רי"ף ורמב"ן בחידושיו: ה) כ"ה בערוך ערך איסטסס בשם רבינו: